

Reguła o. Munio de Zamora (1285 / 26.VI.1405 – 23.IV.1923)¹

Rozpoczyna się

Reguła Braci i Sióstr Zakonu od Pokuty błogosławionego Dominika, Założyciela I Ojca Braci Zakonu Kaznodziejów²

Rozd. I. O mających być przyjętymi i o warunkach przyjęcia.³

1. Najpierw, chcąc by ten Zakon mógł ustawicznie i nieustannie wzrastać w dobrem i być silnym i zdrowym⁴, trzeba wiedzieć, że najbardziej zależy to od przyjmowania osób dobrze usposobionych, **wymagamy i postanawiamy**⁵:

Nikt nie może być przyjęty do Zakonu, jeśli po starannym badaniu przeprowadzonym przez magistra lub dyrektora⁶ tej fraterni⁷ i przez przeora tejże fraterni, według ich wolnej decyzji, a zwłaszcza po otrzymaniu zgody większości profesów tejże fraterni, nie okaże się, że jest osobą, prowadzącą uczciwe życie i cieszącą się dobrym imieniem, niepodejrzaną o żadną herezję; co więcej musi jak prawdziwy w Bogu syn błogosławionego Dominika, być zdolnym stać się zgodnie z najlepszymi swymi możliwościami, prawdziwej wiary katolickiej obrońcą i gorliwym jej nauczycielem.⁸

2. Każdy, przedtem nim otrzyma habit zakonny, ma oddać wszystkie długi i pojednać się z sąsiadami. Także ma sporządzić testament, zgodnie z radą i rozporządzeniem doświadczonego spowiednika.

3. Tak samo należy przeprowadzić badanie w stosunku do kobiet, które chcą wstąpić do Zakonu od Pokuty. Mężatki nie mogą wstąpić do fraterni, jeśli nie mają publicznie znanej zgody i pozwolenia swego małżonka.

4. To samo odnosi się do żonatych mężczyzn, chyba że radą starszych⁹ określi, że istnieje uzasadniony powód do zwolnienia [z tego obowiązku].

Rozd. II. O habitach braci i sióstr.

5. Wszyscy zaś, czy to bracia, czy to siostry z fraterni mają ubierać się na czarno – biało. Ubiory powinni być z takich tkanin, które nie mają wielkiej wartości, tak bowiem przystaje skromnym sługom Chrystusa.¹⁰

6. Płaszcz ma być czarny, podobnie kaptur braci też ma być czarny. Tunika ma być biała, a rękawy mają sięgać do palców ręki i być zakończonymi wąskim nacięciem¹¹.

¹ Tłumaczenie s. Mariny Kominek OPs

² Pozostawiono przymiotnik *błogosławiony* w stosunku do św. Ojca Dominika, by utrzymać oryginalne brzmienie nazwy *Reguły*. Z tego samego powodu nie użyto skrótu *bl.*, rozumianego dzisiaj inaczej niż w wieku XIII, kiedy nie robiono takiej różnicy między kultem, należnym świętym i błogosławionym.

³ Użyto tu słowo *conditione*, które może być rozumiane jako *układ*, *warunek* lub *powołanie*. Wszystkie znaczenia tego słowa przekazują istotę przyjmowania do Zakonu. Wybrana wersja tłumaczenia najlepiej odpowiada treści, zawartej w rozdziale pierwszym. Warto jednak zwrócić uwagę na wielowymiarowość słowa *conditione*.

⁴ Użyto wyrażenie sugerujące zdolność Zakonu do *wydawania zdrowego potomstwa*, co z kolei świadczy o długomyślności Prawodawcy.

⁵ Wyrażenie *volumus et ordinamus* (przekazane jako *wymagamy i postanawiamy*) jest przedmiotem badań historyków. Wydaje się, że Meessermann nie ma wątpliwości, że wyrażenie to (użyte w *pluralis maiestatis*) pochodzi od samego Munia jako przynależne Generałowi Zakonu, inni – na prz. Maiju Lehmijoki- Gardner – uważają, że pochodzi ono od papieża. Pojawia się ono w *Tractatus* Tomasza Caffarini z Sieny (1402), jest również w bulli *Sedis Apostolicae*, Innocentego VII, która on formalnie aprobuje *Regułę* (25 czerwca 1405).

⁶ Terminy *magister* i *dyrektor* (*magister* i *director*) niewątpliwie odnoszą się do ojców dominikanów, odpowiedzialnych za fraternię. Nie jest do końca jasne czy są używane zamiennie, czy odnoszą się do dwóch różnych i uzupełniających się funkcji, o czym może świadczyć użycie spójnika *lub*. Więcej na temat można przeczytać w rozdz. XX.

⁷ W sensie – fraterni, do której ma przyjęty nowy członek.

⁸ Tłumaczenie polskie drugiej części tego fragmentu, zacytowane w H-M. Vicaire, *Dominik i jego Bracia Kaznodzieje*, Poznań 1985, s. 337 brzmi: *Niech nie dają powodu do podejrzenia o herezję, lecz przeciwnie, niech będą w Panu prawdziwymi synami św. Dominika. To znaczy, niech będą przepelnieni zazdrością i płomienną gorliwością w zabieganiu w dostępnym sobie sposób o prawdę wiary katolickiej.*

⁹ Wydaje się, że określenie *rada starszych* w tym przypadku odnosi się do rady profesów wieczystych fraterni, nie jest jasne czy wszyscy stanowią tę radę, czy tylko wybrani z nich.

¹⁰ Wartość tkaniny zależała od wielu czynników – m. in. od koloru (najdroższe tkaniny były czerwone i niebieskie), również od sposobu tkania i od tego czy była zdobiona haftami. Najtańsze były wyroby z lnu, konopi i wełny zgrzebnej. Z tego względu płaszcze braci i sióstr na początku nie były zupełnie czarne, a raczej szarawo-czarne.

¹¹ Określenie długości rękawów, choć może się wydawać nam dziwaczne lub niepotrzebne, miało w czasie pisania *Reguły* inny sens. Wtedy bowiem modne były długie rękawy, nieraz nawet dochodzących do kostek, więc ograniczenie świadczy o wymaganiach co do skromności stroju i nieuleganiu modzie!

7. Należy używać tylko skórzanych pasów, siostry zakładają pasy pod tuniki¹². Torby, buty i inne rzeczy nie powinny mieć żadnych oznak światowości. Welony i opaski siostr mają być wykonane z białego płótna – lnianego lub konopnego.

Rozd. III. O błogosławieństwie ubrania czyli habitu i o sposobie przyjęcia do tego Zakonu.

8. Kto ma być przyjęty (do Zakonu) przyjmowany jest w kapitularku fraterni lub przed ołtarzem w miejscowym kościele oo. dominikanów. [Kandydata] przyjmuje przeor klasztoru lub wspomniany wyżej dyrektor fraterni lub jego zastępca.

9. Gdy ten, który ma być przyjęty, klęknie pokornie przed Dyrektorem, w obecności braci kaznodziejów, przeora fraterni lub jego przedstawiciela i innych członków fraterni, dyrektor najpierw błogosławi habit, w którym przyjmowany ma być obleczony. [Błogosławi] w ten sposób:

Ostende nobis domine misericordiam tuam etc. Dominus vobiscum etc. Oremus. Domine Yhesu Christe, qui tegimen nostre mortalitatis induere dignatus es, obsecramus immense largitatis tue abundantiam, ut hoc genus vestimentorum, quod sancti patres ad innocentie et humilitatis indicium ferre sanxerunt, ita benedicere digneris, ut qui hoc usus fuerit, te induere raereatur, Christum dominum nostrum. Amen.

Okaż nam Panie miłosierdzie swoje itd. Pan z wami itd. Módlmy się:

Panie Jezu Chryste, któryś nasze śmiertelne okrycie przemienił na chwalebne, błagamy Cię, byś w Twej nieskończonej i niezmierzonej hojności, te ubrania, które święci ojcowie jako znak niewinności i pokory ustanowili, godne przez błogosławieństwo swoje uczynił, by ten którzy używać ich będzie przyoblekł się w Ciebie, Chrystusa Pana naszego. Amen

10. Po błogosławieństwie habitu i po obleczeniu w nim przyjmowanej osoby na osobnym miejscu, powraca ona do stopni ołtarza i klęka przed magistrem, a on rozpoczyna:

Veni creator spiritus, (O Stworzycielu Duchu)

a bracia, którzy mu asystują włączają się i śpiewają hymn do końca.

Potem mówi : *Kyrie eleyson, Christe eleyson. Pater noster etc. Emitte spiritum tuum etc. Salvum lac servum tuum etc. Dominus vobiscum etc. Oremus. Deus qui corda fidelium sancti spiritus illustratione docuisti etc. Pretende domine famulo tuo (dexteram celestis auxilii, ut te toto corde per quirat et que digne postulat, assequatur) etc...*

Kyrie eleyson, Chryste eleyson ; Ojczy nasz... ; Zeszliz Ducha swego... ; Zbaw sługę swego... ; Pan z wami... ; Módlmy się : Boże, który pouczasz serca swoich wiernych światłem Ducha Świętego... Broń, Panie sługi swoje (udziel im łaskawie pomocy niebieskiej by z całego serca wołali do Ciebie i godnie pragnęli Cię poznawać) itd.

Odpowiada *Amen*, a magister kropi wodą święconą nowooblóconego [nowicjusza].¹³

11. Potem wszyscy bracia udzielają oblóconemu [nowicjuszowi] pocałunek pokoju.

W ten sposób, przed ołtarzem, przyjmuje się również kobiety, to co powiedziano o braciach, odnosi się i do siostr.

Rozd. IV. O profesji czyli o sposobie składania profesji

12. Po upływie roku lub przed [jego upływem]¹⁴, jeśli magister i przeor [fraterni], o którym mowa była wyżej lub jego przedstawiciel i większość braci profesów są zgodni co do zdolności kandydata, dopuszczają go do profesji.

13. Profesję zaś składa się w następujący sposób :

Ad honorem dei omnipotentis, patris et filii et spiritus sancti, et beate Marie virginis et beati Dominici, ego N coram vobis N magistro et [N] priore fratrum ordinis de Penitentia beati Dominici talis

¹² Pokutnicy dominikańscy nosili dwie tuniki, jedna na drugiej, wierzchnia była krótsza. Taki dwuwarstwowy habit był wzorowany na habitach braci konwersów. Źródło!

¹³ Podany ryt oblóczyn jest w swej istocie identyczny jak ten z *Ordinationes*. Dokładnie taki sam ryt błogosławieństwa habitu braci umieszcza w skodyfikowanych *Konstytucjach Braci św. Rajmond z Penyaafort (1241)* – zob. R. Creytens, *Les Constitutions des Frères Prêcheurs*, w: M.L- Gardner, *Dominican Penitent Women*, New York, 2005, s. 258.

¹⁴ Wyrażenie *przed upływem roku* nie jest jednoznaczne. Meersseman sugeruje, że jest prawdopodobieństwo wzorowania się na zwyczajach Braci Kaznodziejów, którzy do 1256 roku zadowalali się sześciomiesięcznym nowicjatem. Świadczyć o tym może porównaniu warunków, stawianych przy dopuszczeniu braci do profesji. Cytuje on w tym miejscu Konstytucje Braci (Const O.P. d. 1. c.13): *Nullus recipiatur in fratrem clericum, nisi... a priori conventuali cum assensu totius vel maioris partis capituli.*

loci, profiteor me velle de cetero vivere secundum formam et regulam fratrum et sororum eiusdem ordinis de Penitentia beati Dominici usque ad mortem.

Na część Boga wszechmogącego, Ojca i Syna i Ducha Świętego, błogosławionej Maryi Dziewicy i błogosławionego Dominika ja NN wobec was – Magistrze NN i NN przeorze braci Zakonu od Pokuty błogosławionego Dominika w tym miejscu, składam profesję pragnienia życia od tego momentu aż do śmierci według sposobu i Reguły Braci i Sióstr tegoż Zakonu od Pokuty błogosławionego Dominika.¹⁵

Kobiety w ten sam sposób składają profesję wobec magistra, o którym była mowa wyżej i wobec przeoryszy [fraterni] lub wobec ich przedstawicieli.¹⁶

Rozd. V. O trwałym pozostaniu w tym stanie.

14. Oświadczamy, że żaden z braci ani żadna z sióstr z [należący] do fraterni i do zakonu, po włączeniu powyższą profesją do Zakonu nie może z tego Zakonu wyjść i powrócić do świata.¹⁷ Jednak możliwe jest wyjście z tego Zakonu po to, by przejść do innego zakonu zatwierdzonego, [takiego] w którym przestrzegane są trzy uroczyste śluby.

Rozd. VI. O odmawianiu godzin kanonicznych.

15. Bracia i siostry będą odmawiać codziennie godziny kanoniczne, chyba że są przeszkodzeni chorobą.

16. Na *matutinum*¹⁸ powiedzą dwadzieścia osiem *Ojczy nasz*, na nieszpory –czterdzieści, a na wszystkie pozostałe godziny po siedem.

17. Na cześć Błogosławionej Maryi zawsze Dziewicy na każdą godzinę kanoniczną, wyżej wspomnianą, należy powiedzieć tyle razy *Ave Maria* ile razy odmawia się *Pater noster*.

18. Na błogosławieństwo posiłku powiedzą jedno *Pater*. Gdy wstają z posiłku podziękują jednym *Pater*. Kto zna psalm *Miserere mei Deus*¹⁹ lub *Laudate*²⁰, podziękuje tym psalmem.

19. Wszyscy zaś, którzy znają [na pamięć] Symbol Apostolski a mianowicie Credo in Deum... rozpoczną nim *matutinum*, powiedzą go przed primą i na zakończenie komplety.

20. Ci zaś, którzy znają i odmawiają godziny kanoniczne tak jak odmawiają duchowni, nie są zobowiązani do odmawiania *Pater* i *Ave*, o których mowa była wyżej.

Rozd. VII. O wstawianiu na jutrznię (matutinum)

21. W okresie rozpoczynającym się od Wszystkich Świętych aż do Zmartwychwstania Pańskiego wszyscy wstają na *matutinum* w każdą niedzielę i we wszystkie święta Pańskie.

22. W czasie Adwentu i Wielkiego Postu wszyscy wstają w każdą noc.

23. Kto jest zaangażowany w codzienną pracę ręczną (pracuje na co dzień fizycznie) może odmówić w godzinach porannych wszystkie godziny aż do nieszporów [bez nieszporów].

¹⁵ Warto tu zatrzymać się nad znaczeniem terminu *profiteor*. Słowo to, podobnie jak i *confiteor* wywodzi się czasownika *fero* i zawiera w sobie zawsze sens jakiegoś wyznania. Obecnie *confiteor* wiążemy częściej ze spowiedzią (znamy na ogół: *confiteor Deo*...- spowiadał się Bogu). Pamiętać należy jednak, że *confiteor* ma również znaczenie złożenia wyznania wiary, ale nie koniecznie publicznie. *Profiteor* natomiast zakłada zawsze publiczne wyznanie. *Profiteor* może być rozumiane również i jako publiczna obietnica, ofiarowanie. Użycie tak bogatego w znaczenia słowa w łacinie kościelnej nie jest przypadkowe. Zawiera ono w sobie wszystko to, co składa się na profesję zakonną (sam zaś termin *profesja* wywodzi się od *profiteor*). Zawiera więc i ofiarowanie się Bogu, obietnice określonego sposobu życia, jednocześnie pośrednio jest publicznym wyznaniem swojej wiary w Boga. Dlatego od samego początku liturgia zakonna nie przewiduje odmówienia Credo w obrzędzie składania profesji.

¹⁶ Profesje podkreślają status zakonny pokutników. Jednak w żadnym dokumencie nie ma mowy o składaniu trzech ślubów. Nie jest dokładnie wiadome czy wszędzie składano profesje. Jest możliwe, że istniały różne zwyczaje i że dopiero po bulli *Sedis Apostolicae* ujednolicono sposób składania profesji i wprowadzono go w całym Zakonie. Podstaw do takich wątpliwości dostarcza *Legenda maior* bł. Rajmunda z Kapui (zakończona w 1395 r.). Opisuje on dokładnie przyjęcie habitu pokutniczego przez św. Katarzynę Sienieńską, nie opisuje jednak złożenia profesji. (Por. tłum. ang. *The life of Catherine of Siena*, Dominican Publications, 1980.) Na ten temat por. kolejny przypis.

¹⁷ Twarde warunki postawione Braciom i Siostram od Pokuty pośrednio świadczą o składaniu przez nich profesji i o ich stanie zakonnym. Lehmijoki- Gardner zauważa, że w Bibliotece Publicznej w Sienie znajdują się dokumenty Dominikańskich Pokutników z Sieny, datowanych na rok 1352, w których zawiera się powyższe wymaganie pozostania w trwałym stanie zakonnym.

¹⁸ Godziny kanoniczne obowiązujące w Kościele do reformy Pawła VI wprowadzonej Konstytucją Apostolską *Laudis canticum* z 1 listopada 1970 r. to: *matutinum*, *laudesy*, *prima*, *tertia*, *seksta*, *nona*, *nieszpory* i *kompleta*. Układ godzin liturgicznych różnił się zdecydowanie od znanego nam obecnie. Inaczej ułożono psalmy, hymny i czytania. Najdłuższą częścią było *matutinum*, składające się z trzech nokturnów. Psalterz odmawiano w ciągu jednego tygodnia (obecnie psalmy rozłożono na cztery).

¹⁹ Ps. 50 wg Wulgaty (w Biblii Tysiąclecia - ps. 51)

²⁰ Szczęść psalmów zaczyna się od *Laudate*, nie jest więc jasne, który psalm miał na myśli Munio.

24. Późnym wieczorem nieszpory i kompletę odmawia się razem.²¹

Rozd. VIII. O spowiedzi i o Komunii św.

25. Każdy wypowiada się z grzechów i nabożnie przyjmie sakrament Najświętszej Eucharystii co najmniej cztery razy do roku, a mianowicie na Boże Narodzenie, Wielkanoc, Zesłanie Ducha Świętego i na Wniebowzięcie lub na Narodzenie Najświętszej Maryi Panny, chyba że spowiednik zakaże komuś dla słusznej przyczyny.²²

26. Kto zaś z pobudek pobożnych pragnie częściej przyjmować Komunię świętą powinien prosić o pozwolenie na dany rok i otrzymać zgodę swego przełożonego.²³

Rozd. IX. O zachowaniu milczenia w kościele.

27. W kościele, gdy jest celebrowana msza św. lub gdy jest odmawiane boskie officjum lub głoszone jest kazanie, wszyscy powinni zachować milczenie i ze szczególną uwagą, gorliwie słuchać modlitw i boskiego officjum. Tylko w przypadku, gdy zachodzi potrzeba, mogą oni cicho powiedzieć kilka słów.

Rozd. X. O szacunku należnym proboszczom i kościołom parafialnym

28. Bracia i siostry, tak jak zalecane jest przez prawo kanoniczne i dobre zwyczaje, powinni nawiedzać pobożnie swoje parafię i swoich proboszczów. Powinni okazywać szacunek przełożonym (prałatom)²⁴, biskupom i innym członkom kleru. Bracia i siostry powinni płacić wszystkie należności, w tym dziesięciny i inne zwyczajowe ofiary, bez pomniejszenia²⁵.

Rozd. XI. O poście

29. Od pierwszej niedzieli Adwentu do Bożego Narodzenia bracia i siostry będą pościć codziennie. To samo odnosi się do okresu od Niedzieli Wielkiego Postu²⁶ do Zmartwychwstania.

30. W każdy piątek całego roku i we wszystkie postne dni, ustanowione przez Kościół też będą pościć.

31. Ten kto pragnie pościć więcej lub też chce [nałożyć sobie] inne formy surowej pokuty musi uzyskać zgodę swego przełożonego i zawiadomić o tym dyskretnie swego spowiednika.²⁷

²¹ Matutinum i laudesy zasadniczo odmawiano razem. Wstawało się na matutinum, w zależności od pory roku, między 1 a 3:30 w nocy. Ostatnią godzinę kanoniczną dnia odmawiano od 18tej do 21szej.

²² Spór o częste przyjmowanie Komunii św. przyjmował przez wieki najróżniejsze formy, aby zostać definitywnie zakończonym dekretem św. Piusa X *Sacra Tridentina Synodus* z 1905 r. Tym dekretem św. Pius X pozwolił na codzienna Komunię świętą pod jedynym warunkiem – bycia w łasce uświęcającej.

W czasach Munia pozwolenie na czterokrotne przyjmowanie Komunii św. było pewnym przywilejem, zazwyczaj udzielanym tylko osobom zakonnym. Trzeba pamiętać, że od X w. teologia coraz więcej akcentowała niewysłowiona godność Najświętszej Eucharystii, kładąc na jej charakter leczniczy w stosunku do słabości ludzkich mniejszy nacisk. Św. Tomasz z Akwinu żąda od przyjmujących Komunię św. *wielkiej pobożności i czci dla Sakramentu*. Ponieważ jednak człowiek zwyczajnie nie może na co dzień mieć takiego usposobienia, św. Tomasz wyjaśnia, że *nie wszystkim ludziom jest pożytecznym codziennie do tego Sakramentu przystępować, lecz tylko wtedy, kiedy kto będzie (godnie) przygotowany*. Ze względu na powyżej wspomniane trudności, Pius X wyjaśnia, że oprócz bycia w stanie łaski należy mieć szczerą i pobożną intencję. Tę intencję ma każdy - jak tłumaczy sam dekret - *ktokolwiek nie przystępuje do Komunii św. tylko dla zwyczaju, lub z próżności, z powodów i pobudek czysto ludzkich, ale dlatego, żeby przez codzienną Komunię św. z Bogiem w miłości ściślej się połączyć, Bogu więcej się podobać itp.*

²³ Takie zakazy były powodowane obawami przed desakralizacją stosunku do Najświętszego Sakramentu i fałszywym mistycyzmem. Ponieważ fałszywy mistycyzm częściej zdarza się u kobiet niż u mężczyzn, kobietom było trudniej dostać takie pozwolenie. Dopiero spojrzenie pod tym kątem na wielkie mistyczki Średniowiecza, które były dopuszczone do codziennej Komunii Św., daje nam możliwość uświadomić sobie wielkość tych kobiet i rozagę Kościoła w tej materii.

²⁴ Termin prałat (*prelatus*) użyty jest w Regule kilkakrotnie w różnych kontekstach, ale zawsze w stosunku do kogoś, kto ma przełożenie. W tym przypadku odnosi się do przełożonych nad parafią. Tego terminu nie można utożsamiać ze znanym nam terminem *prałat*.

²⁵ Nakaz płacenia dziesięciny *bez pomniejszenia* być może ma swoje źródło w chęci dominikanów utrzymania dobrych stosunków z klerem świeckim. Wiadomo skądinąd, że pokutnicy chętnie finansowali dominikanów, ewentualna możliwość przelania dziesięciny lub jej części na kościoły dominikańskie byłaby dla pokutników o tyle wygodna, że mogliby łatwiej żyć w kościoły dominikańskie. Takiego obowiązku Munio nie nałożył, a jednocześnie nie starał się o przejęcie dziesięciny na rzecz dominikanów.

²⁶ Określenie *Niedziela Postu* odnosi się do *Dominica Quinquagesima*, znana u nas jako Niedziela Pięćdziesiątnicy lub Zapustna. Wypada ona na 50 dni przez Wielkanocą. W Średniowieczu osoby zakonne zaczynały Post od Niedzieli Pięćdziesiątnicy, wierni świeccy natomiast – od Środy Popielcowej.

²⁷ M.L.- Gardner uważa, że ten nakaz jest spowodowany tym, że wielu pokutników uciekało w nadmierne surową ascezę, co było powodem do pojawiania się fałszywego mistycyzmu. Szczególnie rozpowszechnione te praktyki były wśród kobiet, Munio więc chciał zabezpieczyć Zakon przed wykołajaniem w kierunku niezdrowej dewocji.

Rozd. XIII. O jedzeniu mięsa.

32. Bracia i siostry tychże [wspomnianych wyżej] fraterni mogą jeść mięso w niedziele, wtorki i czwartki. W inne dni tygodnia mają się powstrzymać od mięsa, z wyjątkiem dni, gdy chorują lub gdy mieli puszczaną krew albo jeśli w tym dniu wypada jakaś uroczystość, albo też jeśli są w podróży.²⁸

Rozd. XIII. O wyjściu na miasto.

33. Nie będą waleśać się po mieście dla zwykłej ciekawości. Siostry same niech nie wychodzą [na miasto], szczególnie młode.

34. Na wesela, tańce lub na wyuzdane [frywolne, nieskromne] i świeckie biesiady [spotkania] lub na bezużyteczne spektakle nie będą uczęszczać pod żadnym pozorem.

35. Z grodu lub podgrodzia, gdzie mieszkają nie będą wyjeżdżać, chyba że w celu odbycia pielgrzymki i to za specjalnym pozwoleniem dyrektora lub przełożonego fraterni, o których była mowa wyżej.

Rozd. XIV. O orężu – o tym, że bracia nie powinni nosić broni²⁹

36. Braciom nie wolno nosić broni zaczepnej czyli śmiertcionośnej, chyba że w obronie wiary chrześcijańskiej lub mają uzasadnione powody i pozwolenie od swoich przełożonych.

Rozd. XV. O odwiedzeniu chorych i o opiece nad nimi.

37. Przeor [przełożony fraterni] wyznacza dwóch braci do odwiedzania każdego chorego członka fraterni. Oni powinni zadziałać jak najszybciej, po tym jak ktokolwiek z nich się dowie o chorobie. Przedtem jak podejmą jakiegokolwiek inne działania, powinni oni zachęcić pacjenta do otrzymania sakramentu pokuty i inne odpowiednie sakramenty Kościoła. Jeśli chory potrzebuje opieki, bracia powinni mu pomóc w taki sposób, który dla nich jest dostępny [według swoich możliwości]. Jeśli jest biedny, bracia powinni zapewnić mu w odpowiedni sposób, środki z zasobów indywidualnych lub zbiorowych. Tak samo mają postępować siostry ze swoimi chorymi.

Rozd. XVI. O zmarłych braciach i siostrach i o modlitwach za ich dusze.

38. Gdy umiera jeden z braci, pozostali członkowie fraterni, którzy są z tego miasta lub wsi [grodu lub podgrodzia] mają osobiście wziąć udział w uroczystościach pogrzebowych i nie będą odchodzić aż do końca pochówku. To samo wymagamy³⁰ od sióstr, gdy umiera jedna z nich.

39. W ciągu ośmiu dni od pogrzebu wszyscy bracia i siostry będą się modlić za jego duszę w następujący sposób : kapłan³¹ odprawi jedną mszę, ci którzy potrafią czytać [lub znają psalterz] odmówią pięćdziesiąt psalmów, niepiśmienni zaś powiedzą sto razy *Ojcze nasz* dodając na koniec *Wieczny odpoczynek ...*

40. Wreszcie – rokrocznie mają być celebrowane trzy msze za zbawienie braci i sióstr – tak za żywych, jak i za zmarłych. Kto zna Psalterz, odmówi go. Reszta odmówi pięćset *Ojcze nasz*.

Rozd. XVII. O urzędzie przeora i przeorowsy³²

41. Jeśli przełożony umrze lub zostanie usunięty, magister lub dyrektor fraterni wraz z radą starszych fraterni ustanawia nowego przeora.

42. Raz do roku podczas Oktawy Wielkanocnej lub w innym wybranym terminie wyżej wspomniany magister spotyka się z radą starszych by zdecydować o usunięciu lub pozostawieniu przeora fraterni³³. Magister może pozostawić lub usunąć przeora tylko za zgodą rady starszych.

²⁸ Porównanie tego rozdziału z poprzednim powinno nam uświadomić, że post polegał nie tylko na powstrzymaniu się od mięsa, ale również i na powstrzymaniu się od wszelkich produktów pochodzenia zwierzęcego.

²⁹ Dominikanie od samego początku prowadzili konfraternie rycerskie, przeznaczone do walki z heretykami. Świadczy o tym fakcie G.G. Meersseman (*Ordo fraternitatis, Confraternite e pieta dei laici nel medioevo*, Roma, 1997) Jednak po upadku twierdzy *Montsegur* w 1244 r. zbrojna walka z herezją nie była już konieczna. Reguła Munia nadaje tym fraterniom nowy kierunek, przeznaczając ich członków do obrony Kościoła raczej przez akty pokutne. Jednocześnie Munio łączy te fraternie z innymi pokutnymi, nadając im status zakonny.

³⁰ Tu występuje omówione powyżej wyrażenie *volumus*. Świadczy to o nakazie, a nie zaleceniu.

³¹ Prawdopodobnie kapłan odnosi się do dyrektora lub magistra fraterni.

³² Tzn. przełożonego i przełożonej fraterni.

³³ To zarządzenie odbycia corocznej weryfikacji osoby przełożonego odzwierciedla ideał podany w Konstytucjach Braci. Praktyka taka, miała na celu ograniczenie władzy przeorów, jak zaświadcza G.R. Galbraith (*The Constitution of the Dominican Order 1216 to 1360*)

43. W ten sam sposób, po konsultacji z radą starszych i magistra, przeor może zatwierdzić lub usunąć subprzeora i zastępcę. Przeor może zdecydować, jak szerokie uprawnienia będą mieli subprzeor i zastępca.

44. Zatwierdzanie i usuwanie przeorowsy i subprzeorowsy odbywa się w ten sam sposób i według tego samego prawa.

Rozd. XVIII. O obowiązkach przeora i przeorowsy.

45. Obowiązkiem przeora jest przestrzegać pilnie to wszystko, co przewiduje reguła i utwierdzać innych współbraci w życiu według obserwacji.

46. Jeśli przeor widzi przekroczenia lub zaniedbania wśród braci, powinien delikatnie ich upomnieć i nakłonić do zmiany sposobu życia. Jeśli są to poważne przekroczenia, powinien zawiadomić magistra i dyrektora, w celu zaradzenia sprawie.

47. Przeorowsza zaś będzie gorliwie pełnić obowiązki nałożone Regułą³⁴ i utwierdzać inne siostry w życiu według obserwacji. Ponadto powinna ona osobiście lub z pomocą niektórych sióstr, wyznaczonych do tego, upewniać się, że w postawie, sposobie poruszania się, zwyczajach lub sposobie ubierania się nie ma nic takiego, co by groziło reputacji (dobremu imieniu) sióstr³⁵.

48. Przeorowsza musi troskliwie czuwać, a w sposób szczególny mieć baczenie na to, by siostry, szczególnie młode, nie miały poufanych kontaktów z mężczyznami, chyba że ci [mężczyźni] są spokrewnieni [z nimi] do trzeciego stopnia, charakteryzuje ich poważny tryb życia i cieszą się dobrym imieniem.

Rozd. XIX. O upominaniu Braci i Sióstr.

49. Jeśli ktoś, po trzech upominaniach, udzielonych przez przełożonego³⁶, pozostaje [dalej] w podejrzanym stosunkach, będzie na czas stosowny³⁷ wykluczony z fraterni i ze spisu członków zakonu.

50. Jeśli nie nastąpi poprawa, następnie na podstawie roztropnej opinii braci, przestępca będzie publicznie wydalony z fraterni i z zakonu. Nie można go przyjąć z powrotem, chyba że wszyscy jednogłośnie stwierdzą, że zmienił swoje zachowanie (że się poprawił).

51. Gdy ktoś znieważa członka fraterni lub kogoś spoza fraterni i jego słowa mogą być postrzegane jako bluźnierstwo albo w gniewie wdaje się w bójkę albo ktoś uczęszcza w miejsca zakazane lub w inny sposób okazuje brak posłuszeństwa przełożonemu lub zostanie pochwycony na umyślnym kłamstwie ma pozostawać o chlebie i wodzie lub ma być wyłączony z kapituły³⁸. Stopień wymierzonej kary jest uzależniony od stanu winowajcy przestępcy i powagi jego wykroczenia (może być powiększany lub pomniejszany)³⁹.

52. Kiedy ktoś dopuszcza się ciężkiego przestępstwa⁴⁰, większość braci profesów fraterni tego miejsca ma określić surowość kary (lżejsza lub cięższa) w zależności od wykroczenia i kondycji przestępcy. Kary będą także służyć jako ostrzeżenie dla innych.

53. Jeśli przestępca odmawia podporządkowania się karze, niech rada starszych fraterni wydali go z zakonu. Siostry, które należy upomnieć, podlegają tym samym prawidłom, co bracia.

³⁴ *Priorisse etiam erit officium sollicite ecclesiam visitare* – w tym przypadku wybrano w tłumaczeniu rzymskie znaczenie słowa *officium* – „obowiązek”

³⁵ Druga część p. 48 jest cytatem z Reguły św. Augustyna, zwanej *Regula Tertia*. Od św. Augustyna pochodzą trzy reguły: Pierwsza to *Consensoria monachorum*, zwana *Regula prima*, *Ordo monasterii (Regula secunda)* i *Praeceptum (Regula tertia)*. Czwarty Sobór Laterański w 1215 r. przyjął *Regula Tertia* jako zasadę odniesienia do wszystkich nowych fundacji zakonnych. Te właśnie Regułę przyjął św. Dominik dla swojego Zakonu.

Omawiany fragment u św. Augustyna brzmi: *in incessu, statu, habitu et omnibus motibus vestris nihil fiat quo cuisquam offendat aspectum sed quo vestram deceat sanctitatem* (W waszej postawie, sposobie poruszania się, zachowaniach i we wszystkich ruchach waszych niech nie będzie nic takiego, co by mogło kogoś gorszyć, ale owszem to wszystko, co przystoi świętemu waszemu powołaniu). Odwołanie się do tego fragmentu Reguły św. Augustyna jest kolejnym świadectwem jak dogłębnie Munio wiąże Pokutników z Zakonem Kaznodziejskim, dając im w tym konkretnym przypadku te same nakazy, które obowiązywały braci kaznodziejów.

³⁶ Nie jest jasne o którego przełożonego chodzi, użyto tu termin *prelatus* (o którym była mowa wyżej).

³⁷ Prawdopodobnie chodzi o roztropną decyzję na jak długi czas należy wykluczyć przestępcę. Zależy to najbardziej prawdopodobnie od tego w jakich „podejrzanym stosunkach” pozostawał przestępca – mogło to odnosić się do kontaktów z kobietami, z heretykami lub innego rodzaju podejrzanymi osobnikami – na prz. lichwiarzami, złodziejami, wrogami suwerena itp.

³⁸ Użyty tu termin *capitulum* należy rozumieć jako odpowiednik określenia „kapituła domu zakonnego”, czyli wszyscy profesy wieczyści.

³⁹ Munio tu wzoruje się na Konstytucjach Braci. *Si quis alicui fratrum obproprium dixerit, si quis mendacium de industria dixisse deprehensus fuerit... tres corectiones in capitulo denture et tres dies in pane et aqua ieiunet*. Jednak Munio nie wyznacza dokładnie stopnia kary, świadczy to o tym, że świeccy cieszyli się zaufaniem Munia i mieli dość dużą samodzielność w rządzeniu fraterniami.

⁴⁰ *Crimen mortale* użyte w tekście wskazuje na ciężki grzech czyli na grzech śmiertelny. Używam jednak określenie „ciężkie przestępstwo”, by nie pozostało wrażenie, że nałożenie kary przez Fraternię na przestępcę miałyby zastąpić kary, nałożonej przy spowiedzi.

Rozd. XX. O zebraniach Braci i Sióstr, o urządzie magistra lub dyrektora i o tym, że według swego stanu podlegają oni całkowicie pod Generała Zakonu Braci Kaznodziejów i prowincjała tegoż zakonu.

54. Raz w miesiącu w wybranym dniu i godzinie wyżej wymieniony magister lub wydelegowany przez niego zastępca zwołuje wszystkich braci fraterni zakonnej do kościoła Braci Kaznodziejów by słuchali tam Słowa Bożego i jeśli pora jest odpowiednia, by wysłuchali również Mszy św.

55. Potem magister ma czytać im tę Regułę i ją wyjaśniać. Potem udzieli im porad i skarci zaniehdania, po to, by poprowadzić ich do Boga zgodnie z tą regułą życia.

56. W każdy pierwszy piątek miesiąca⁴¹ siostry zbierają się w kościele Braci Kaznodziejów. One też mają wysłuchać Słowa Bożego i Mszy św. Magister, który jest wyznaczony do posługiwania siostróm, czyta i wyjaśnia im Regułę i je upomina.

57. Jest naszym życzeniem by dla każdego miasta lub wioski (zamku) gdzie są bracia i [lub] siostry tej Reguły, był wyznaczony magister lub dyrektor, taki który jest wybrany przez braci lub siostry, który jest kapłanem Zakonu Kaznodziejskiego i jest przedstawicielem Generała lub Prowincjała i jest mianowany przez Generała lub Prowincjała danej prowincji tegoż Zakonu.

58. Co więcej, życzymy sobie (chcemy) i postanawiamy (jako dekret – dekretujemy), że wszyscy bracia i siostry tej Reguły od Pokuty bł. Dominika, gdziekolwiek by nie byli, mają w pełni podlegać kierownictwu i karceniu (poprawianiu, uległości) tegoż wyżej wspomnianego generała i prowincjała teje prowincji tegoż zakonu, a to dla ich zachowania w udoskonalaniu i rozwoju.

Rozd. XXI. O dyspensach w uzasadnionych przypadkach

59. Przeor fraterni z braćmi lub przeorysza z siostrami, zaś magister i dyrektor lub wyznaczony (dla fraterni) delegat, wraz z pierwszymi lub drugimi [braćmi lub siostrami] mają prawo dyspensować od obowiązku wstrzeźliwości, postów i innych ćwiczeń pokutnych, przepisanych w poprzednich rozdziałach, w przypadkach uzasadnionych rozumnymi względami.

Rozd. XXII. O obserwacjach (czyli o obowiązkach nałożonych przez Regułę i o sposobie życia)

60. Na koniec, wymagamy i postanawiamy⁴², by żadne postanowienie i zarządzenie tej Reguły czyli tego sposobu życia, poza boskimi i kościelnymi nakazami i postanowieniami, nie stanowią zobowiązania pod rygorem grzechu, ale tylko pod rygorem pokuty, tak jak stanowią Konstytucje Zakonu Braci Kaznodziejów. Gdy przełożony lub magister nakłada pokutę za czyn przestępstwa, niech przestępca pokornie ją przyjmie i szybko wykona za pomocą łaski Pana naszego i Zbawiciela Jezusa Chrystusa, który żyje i króluje z Ojcem i Duchem Świętym, Bóg na wieki wieków. Amen.

Słowa w tekście, umieszczone w nawiasach kwadratowych, są dodane przez tłumacza dla lepszego wyjaśnienia sensu zdania.

Wszędzie gdzie Reguła podaje odpowiednie modlitwy pozostawiono również i tekst łaciński, ponieważ był jasny i zrozumiały dla wszystkich i w tym języku dokonywano obrzędów jeszcze 40 lat temu. W związku z tym, brakuje tłumaczeń, zatwierdzonych przez odpowiednia władzę. Dlatego podaję tłumaczenie własne.

---

⁴¹ Siostry od Pokuty miały obowiązek spotykania się w piątki, ponieważ piątek jest dniem pokutnym. Bracia natomiast mieli do wyboru dowolny, odpowiadający im dzień tygodnia.

⁴² Użyto tu to same sformułowanie, które znajduje się w rozdz. I. (por przyp.4)